

Innlegg Chaplaincy-konferanse 1. februar 2018

og under fagdagen for sykehjemsledere arrangert av Oslo Kommunes Sykehjemsetat mai 2018

Av: Anne Sender, spesialrådgiver, STL

Hva står på spill?

Det anerkjente amerikanske Pew Research Center kartla i 2015 første gang globalt om folk trodde på noe; en gud, en kraft ol, og fikk svar fra alle kontinenter at 86% definerte seg som troende- på noe. Det å tro er m.a.o. fremdeles «normalen». Samtidig vokser *en av fem* barn i Vesten i dag opp i inter-religiøse familier – og *voksne* i gruppen som ikke- tilhørende til noen religion, eller er sekulære øker, særlig i Norge. Det er nå 70% av hele befolkningen som er medlem av Den norske kirke, mens «folkekirken» i Oslo teller under 50%.

Professor Jonathan Fox, hovedtaler på STLs Gjestebud i oktober 2017, presenterte funn fra sin globale sammenlignende studie om status for religionsfriheten i perioden 1990-2008. Hele 597 minoritetsreligioner var definert og sjekket mot 29 indikatorer, inkludert friheten til ikke å tro eller tilhøre noen gruppe.

Funn viser at siden 1990 har religionsfriheten blitt innskrenket, og kristne demokratier diskriminerer mer enn land i den tredje verden. Samtidig blir kristne minoriteter mer forfulgt enn muslimske. Begge majoriteter er både overgripere- og gir stor frihet avhengig av type regime, nasjonalisme, sikkerhetsspørsmål og kultur som alle spiller sin rolle.

Av 177 land i verden har i underkant av 100 land ingen foretrukket religion, men praktiserer ulike friheter og begrensninger sprikende i alle retninger. I 80 land favoriseres *en* religion, enten som statsreligion eller gir sterke fordeler til den ene. 27 land av 80 har islam som statsreligion mot 13 kristne land, hvorav 9 i Europa. I tillegg foretrekker enda 40 land kristendommen uten at det er nedfelt i lovverkene.

Den skremmende utviklingen er likevel at de gruppene som vokser hurtigst globalt er internt i hver av de store verdensreligionene; de mest ultra-ortodokse, ytterliggående selverklærte rene, hvorav mange, ikke alle - aksepterer vold i forsvar for troen.

Det er med andre ord et broket landskap å bevege seg i når vi skal forsøke å få en felles forståelse av roller, behov og grenser i utarbeidelse av ny tros- og livssynspolitikk også i Norge. Nå skal en stortingsmelding og loven komme våren 2019, så vinduet er vid åpent – akkurat nå!

Her i dag har vi samlet representanter for de samfunnssektorene som forholder seg tettest til *enkeltmennesker* som er i sitt livs mest sårbare og livsendrende situasjoner; under kort- eller langtidssykdom, funksjonsnedsettelse, i militærets kamper på liv og død, eller i kriminalomsorgens mer eller mindre lukkede rom. Noen spesielle hendelser internasjonalt siste året setter utfordringene i perspektiv også for Norge fordi alle er angrep på *samfunnets* mest sårbare verdiorråder.

- USAs president valgte et knusende angrep på en helsereform som det første han gjorde i sitt embete, og ved det slukket håp om *trygghet* for millioner av egne borgere.
- Nord-Korea ble avslørt som hacker med mål om å eksponere det britiske helsevesens informasjonsfiler om særlig lederskapets eventuelle psykisk sykdom, dop avhengighet, homofili og religiøs gruppetilhørighet- for å ødelegge borgernes *tillitt* til sine ledere
- mens narkotikakartellene overstyrer Mexicos fengsler, styrer globale klaner andre lands anstalter og domstoler, mange av dem med sin tros lederes forkvaklede *velsignelse*
- IS og Al Qaidas entreprenører har utpekt fengsler og barne- og ungdomsinstitusjoner som rekrutteringsarenaer for hatspredere i neste generasjons *ideologier*. og
- sivile individer i åpne offentlige rom er mål for terror fra helt ordinære biler som meier dem ned og får *frykten* til å feste seg i befolkninger over hele kloden.

Disse angrepene fra mange fronter gjør at alle kan gjenkjenne noe av vår tids ulmende betennelse – *utenforskap* i sitt eget liv. At noen alltid er likere enn andre, at den ene er mer verd enn den andre, at mine behov er mindre viktige enn dine - eller min gud er påstått mektigere, eller kjærligere enn din gud.

Det er dette som står på spill.

Om vi skal få det til må vi i Norge *ønske* likebehandling, *ville* inkludering, *praktisere* integrering, *legge til rette* for romslighet - for hverandre så ulike som vi er. Våre borgere kommer i dag, og i enda større grad om 25 år, opprinnelig fra mange av disse landene som innskrenker friheter. De har med seg erfaringer på godt og vondt. Tradisjoner må sees, møtes, evt. konfronteres, og brukes konstruktivt i forvaret, helsetjenestene og i kriminalomsorgen.

I Norge, dette verdens best land, har vi gode forutsetninger for å lykkes når vi er oss bevisst hva vi har. Vi har religionsfrihet, er forpliktet i MR konvensjoner der lover, pålegg og forskrifter langt på vei er på plass allerede. Det som mangler er å få det gjennomført med noenlunde felles standarder. STL har påpekt den mangelen nå i flere år. Vi fikk til et konsultasjonsmøte med helseminister Høy, tre departementer, fagfolk og kommuner i mai i fjor- men lite har skjedd etterpå. Det må en tydeligere stemme til fra toppen.

Tiden er moden for politisk (over)styring. Vi har allerede flotte enkeltpersoner i avdelinger og institusjoner som har praktisert tilbud for mangfoldet en god stund. Dette på toppen av 100 års erfaring med sykehus - og fengselsprester som har spesialisert seg og fungert som helende kraft i sin gjerning. Nå forventes det at minoritetene også forstår sitt ansvar for medvirkning og bidrar til omsorg for sine trosfeller. Aktiv oppfølging til kunnskapsinnsamling, koordinering og utvikling av programmer må gjøres i samarbeid med de som har skoene på. Ikke minst forventes midler til finansiering av mer forskning, flere spesialprogrammer i hele utdanningskjeden innenfor hvert fagfelt.

Vi i STL, som samler bredden av tros- og livssynssamfunn i Norge, krever å bli hørt og bli involvert fordi god betjening for mangfoldet er klokt, gir helsegevinster, bedre sikkerhet og

skaper tilhørighet og tillitt - til sammen altså samfunnsøkonomisk nyttig. Det lønner seg ganske enkelt for samfunnet å investere i et livssynsåpent samfunn med tilnærmet likebehandling. Forsvaret går som vanlig foran med et godt eksempel dette året, kanskje nettopp fordi de har en struktur med en sjef på toppen som gir ordre.

1. Tilsetninger og tjenestegjøringer der en feltimam og en feltlivsynshumanist i to yrkesmilitære stillinger, feltprest fra den ortodokse kirke i en 6 + 6 måneders prosjektstilling. To feltprester fra et annet kristent trossamfunn enn Den norske kirke avtjener for tiden sin verneplikt.
2. Nye symboler er tatt i bruk: som inkluderer eller identifiserer andre tro- og livssyn enn det kristne.
3. Ny forskrift for tjenesten på høring: skal erstatte nåværende Tjenesteordning for feltprester.
4. Mer inkluderende terminologi for tjenesten, for personellet og avdelingen, «feltprest» videreføres mens det åpnes for «feltimam».
5. Ny stillingsstruktur med forslag til prinsipper for tros- og livssynsfordeling av stillinger på leder-, mellomleder- og avdelingsnivå. Hei Forsvaret!

Likestillings- og diskrimineringsombudet fokuserte i sitt arbeid sist år på tros- og livssynstilbud i fengsler med egen rapport. Og mer kommer.

I den største kommunen i landet, Oslo, skal sykehjemsetaten i samarbeid med STL, og seksjon for likeverdige helsetjenester på Ullevål universitetssykehus til våren arrangere fagdager for alle sine ledere om å få inn tros- og livssynskompetanse i hverdagen for ansatte og beboerne på 44 sykehjem.

Teologisk Fakultet fikk i Jeløyaerklæringen 5 millioner til utdanning av religiøse ledere av alle valører.

Rammeplan for helse og sosialfag hadde kunnskap om den eksistensielle og åndelig dimensjon inne i sosionomutdanningen i 1999, men hverken lærere eller elever turte å ta i temaet - så det ble borte fra pensum - etter ny høring i høst er det inne igjen.

Moralen er: det nytter å svare på høringer, drive politisk påvirkningsarbeid og bruke mediene for å få oppmerksomhet. Men kanskje nytter det aller mest når det enkelte foretak og institusjonen selv tar tak og presser nedenfra og oppover på de tunge departementale strukturene – sammen.